

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN İKTİDAR PARTİLERİNİN ORTAK POLİTİKALARI (1950- 1960)

Derya SEVİNÇ*

Öz: İkinci Dünya Savaşı sonunda savaştan galip gelen Amerika ve Sovyetler Birliği gibi iki büyük ülkenin gölgesi altında soğuk savaş dönemi başlamıştır. Yaklaşık yirmi yıl kadar süren bu dönemde Dünya, Doğu ve Batı olmak üzere iki bloğa ayrılmıştır. Dünya sahnesinde süper güç olarak bilinen Amerika komünizmi reddeden tüm ülkelerin koruyuculuğunu üstlenirken Sovyetler Birliği de komünizmi tüm dünyaya yaymak için çaba harcamıştır. Tıpkı coğrafi anlamda doğu ve batı olmak üzere iki zıt tarafta yer alan Amerika ve Sovyetler Birliği, ideoloji konusunda da birbirinin tam tersi istikamette yol almışlardır. Amerika, Batı bloğunun savunması için önemli olduğuna inandığı ve Sovyetler Birliği ile onun uyduları olan devletlerin tehdidi altındaki Türkiye ve Yunanistan'a yaptığı Truman ve Marshall yardımlarının yanı sıra bu iki ülkede sağ partilerinin iktidarda olmasını destekleyerek, onları doğu bloğunun komünizm tehlikesinden uzak tutmaya çalışmıştır. Nitekim 1950-1960 döneminde, Yunanistan'da Aleksandros Papagos'un sağ merkezli Elinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi ile Konstantinos Karamanlis'in Etniki Rizospastiki Enosis (Radikal Ulusal Birlik) Partisi, Türkiye'de ise Adnan Menderes'in sağcı Demokrat Partisi iktidarda kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Elinikos Sinagermos, Etniki Rizospastiki Enosis, Türkiye, Yunanistan.

THE RULING PARTIES IN TURKEY AND GRECEE (1950-1960)

Abstract: The cold war era had begun under the shadow of two great nations such as United States and Soviet Union that got the victory at the end of the Second World War. During this twenty

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, deryasevinc@yahoo.com

years lasting period, the world was divided into two blocks as East and West. While America, known as a superpower on world scene, assumed the guardianship of all countries that rejected communism, Soviet Union endeavored to spread communism throughout the world. Just as they are located in contrasting areas in geographical sense as east and west, they are also in opposite direction of each other regarding ideology. Besides, America believed the importance of defending the West Block and its financial support named Truman and Marshall to Turkey and Greece, the countries which were under the threat of Soviet Union and its satellite states. America tried to keep these countries off the risk of communism of East Block by supporting rightist political parties to be in power. Thus, during the period 1950 and 1960, the right winger Elinikos Sinagermos (Greek Vigilance) of Aleksandros Papagos and Etniki Rizospastiki Enosis (Radical National Union) of Konstantinos Karamanlis in Greece, right winger Demokrat Parti (Democrat Party) of Adnan Menderes were in power.

Key Words: Demokrat Party, Elinikos Sinagermos, Etniki Rizospastiki Enosis, Greece, Turkey.

1. Türkiye'deki İktidar Parti: Demokrat Parti (1950-60)

Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik akımının etkisiyle Osmanlı İmparatorluğu'ndaki pek çok millet bağımsızlığını ilan ederek devlet kurmuşlardı. İmparatorluktan ayrılan son millet olan Türkler ise Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecinde teşkilatlanmaya başlamıştı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23 Nisan 1920'de meclisin en yaşlı üyesi olan Sinop Milletvekili Şerif Bey tarafından açıldı. Bundan sonra 1921 yılında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul edildi. Bu kanuna göre; egemenlik kayıtsız şartsız millete aitti ve TBMM, milletin temsilcisiydi.¹

Yürürlükteki bu anayasaya göre hükümet üyelerini meclis seçerdi. Fakat mecliste teklif edilen adaylara oy verilmeyince, kolaylıkla bir hükümet bunalımı yaratılabilirdi. Ekim ayının sonlarında böyle bir durum yaşandı. Mustafa Kemal bu bunalımdan kurtulmak için Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bir iki maddesinde değişiklik yapılmasını önerdi. Fakat hilafet taraftarları henüz cumhuriyet fikrine hazır değillerdi. Onların karşı çıkmalarına rağmen kanun, 29 Ekim 1923'te meclisten geçti ve cumhuriyet ilan edildi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal oldu.²

¹ Bülent Tanör, **Kurtuluş Kuruluş**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2006, s.197-198.

² Niyazi Berkes, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 508-509.

Bağımsızlık mücadelesini yürütmek amacıyla 4 Eylül 1919'da toplanan Sivas Kongresi'nde bir araya gelen Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin birlikteliği ile Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti oluşturulmuştur. I. TBMM rejimiyle birlikte meclisin tüm üyeleri bu cemiyetin de üyesi sayılmışlardır. Cemiyet, 10 Mayıs 1921'de meclis içinde yeni bir tüzükle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu adıyla örgütlenmiştir. Bu grup Halk Fırkasının tabanını oluşturmuştur.³

Başbakan İsmet İnönü önderliğindeki Halk Fırkası içinde oluşan muhalefet, Hüseyin Rauf Bey'in çevresinde toplanarak 17 Kasım'da Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurdu. Bu yeni partinin "cumhuriyet" sıfatını kullanması Halk Fırkasının da ismini "Cumhuriyet Halk Fırkası" olarak değiştirmeye yöneltti. Bu yeni parti liberal, laik ve milliyetçi politikalarından yanaydı. Ancak CHF'nin köktenci, merkeziyetçi ve otoriter eğilimlerine karşı çıkıyordu. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, parti üyelerinin Şeyh Said İsyanını desteklediği ve siyasal amaçlar uğruna dini istismar ettiği gerekçesiyle, 3 Haziran 1926'da İstiklal Mahkemesi'nin tavsiyesi üzerine kapatıldı. Bundan sonra 1930 yılında Atatürk'ün teşvikiyle Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. Bu parti, ifade özgürlüğünü, liberal ekonomiyi, yabancı yatırımların teşvikini savunuyordu. Fakat Fethi Okyar, iktidar partisini usulsüzlük ve seçimlerde hile yapmakla suçlayınca Atatürk, bu durum karşısında tarafsızlığını koruyamayacağını bildirdi ve parti, 16 Kasım 1930'da Fethi Okyar tarafından kapatıldı.⁴

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de İstanbul'da ölümünden sonra İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçildi. Böylece 1945 yılına kadar sürecek olan Milli Şef Dönemi başlamış oldu. Cumhurbaşkanı seçilen İnönü, Celal Bayar'a Başbakanlık görevi verdi ve Celal Bayar, hükümeti kurdu.⁵

Celal Bayar Hükümeti'nin istifa ettiği 25 Ocak 1939 günü CHP Genel Sekreteri Refik Saydam hükümeti kurmakla görevlendirildi.⁶ Refik Saydam'ın bazı denetlemelerde bulunmak amacıyla gittiği İstanbul'da 7 Temmuz 1942 gecesi ani ölümüyle Başbakanlığa vekaleten Fikri Tuzer

³ Işıl Çakan, **Türk Parlamento Tarihinde II. Meclis**, Çağdaş Yayınları, 1999, s. 28-29.

⁴ Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995, s. 242-261.

⁵ İsmet Bozdağ, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat Celal Bayar**, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986, s. 61-64., Koçak, a.g.e. Cilt 1, s. 139-144.

⁶ Cemil Koçak, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)**, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s. 13

atandı. Fakat kısa süre sonra 9 Temmuz 1942’de Şükrü Saraçoğlu görevi devraldı.⁷

İkinci Dünya Savaşı, tüm dünyada, serbest seçimlere dayanan demokrasi uygulamalarının, tek partili diktatörlük yönetimlerinin ve siyasal sistemlerin yerini almasına sebep olmuştur. Bu dönemde, Batılı müttefiklerin yanında yer almak isteyen ülkeler, kendi siyasal sistemlerini, Batı formunda düzenleme çabaları içine girmişlerdir.⁸ Savaş sonrası, Tek parti, tek şef sistemi ile yönetilen Türkiye’ye dünya kamuoyunun baskısı artmıştır. Batı ittifakına girmek isteyen Türkiye, bu dönemde, siyasal yapısını demokratikleştirme çabaları içine girmiştir.⁹

Çetin Yetkin’e göre; Tan Gazetesi, 4 Aralık 1945 yılında yerle bir edildiği sırada İnönü, ABD’nin desteğini sağlamak amacıyla, çok partili düzene girişimini başlattığını ve girişimin içten olduğunu Amerika’ya kanıtlamaya çalışıyordu. Tan Gazetesi sahibi ve başyazarı Zekeriya Sertel ise İnönü’nün açıkladığı bu siyaseti eleştiren türde yazılar yazmakta ve CHP’nin bu konuda başarılı olamayacağını ima etmekteydi. Tan Gazetesi’ne yapılan saldırının ilk nedeni bu yazılardı. İkinci nedeni ise Tevfik Rüştü Aras’ın Tan Gazetesi’ne gelerek Zekeriya Sertel’e, Celal Bayar ve Adnan Menderes ile birlikte ikinci bir parti kurulacağını bildirmesi ve bu partinin yayın organı ihtiyacını karşılamak üzere Tan basımevinde Zekeriya Sertel’in eşi Sabiha Sertel’in başkanlığında “Görüşler” adlı haftalık bir dergi çıkarılmasıydı.¹⁰

CHF içindeki muhalefetin sesi 1945 yılı bütçe görüşmeleri sırasında daha çok çıkmaya başlamıştı. Çiftçiye Topraklandırma Kanunu’nun Millet Meclisi’nden çıktığı günlerde, İzmir Milletvekili Celal Bayar, Aydın Milletvekili Adnan Menderes, İçel Milletvekili Refik Koraltan ve Kars Milletvekili Fuat Köprülü meclise, “Dörtlü Takrir” adıyla bilinen bir önerge vermişlerdi. Dört milletvekili, önergelerinde; kanunlardaki ve parti tüzüğündeki antidemokratik hükümlerin kaldırılmasını ve seçimlerin serbestçe yapılmasını istiyorlardı. Dörtlü Takrir, bu türlü taleplerin usulen gruba getirilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Önergeleri reddedilen dört milletvekilinden ikisi; Adnan Menderes ve Fuat Köprülü, Vatan Gazetesi’nde açık muhalefete başladılar ve bu sebeple 21 Eylül’de

⁷ Koçak, a.g.e., Cilt 2, s. 275-279.

⁸ Koçak, a.g.e., Cilt 2, s. 560.

⁹ Turgay Uzun, “Türkiye’de Demokrasi’ye Geçişin İç ve Dış Etkenleri”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 37.

¹⁰ Çetin Yetkin, **Karşı Devrim 1945-1950**, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 468-481.

oybirliğiyle partiden ihraç edildiler. Bu ihraç kararı üzerine Refik Koraltan, 2 Ekim'de Vatan Gazetesi'ne bir beyanat vererek arkadaşlarının partiden ihracının tüzüğe aykırı olduğunu ileri sürdü ve kendisi de aynı akıbete uğradı. Son olarak, Eylül sonunda milletvekilliğinden, aralık ayında da partiden istifa eden Celal Bayar, 1 Aralık'ta basına verdiği demeçte, yeni bir parti kuracaklarını açıkladı. Bu açıklamadan sonra İsmet İnönü ve Celal Bayar bir araya gelerek CHP içinden çıkacak bir muhalefet partisi konusunu görüştüler. İnönü'nün onayını alan kurucular, 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurdular.¹¹

Türkiye'nin 1945 yılında çok partili hayata geçiş kararı almasının ardından CHP, 5 Haziran 1946'da çıkarılan bir yasa ile seçimlerin tek dereceli olması, kullanılan oyların kapalı bir zarf içinde sandığa atılmasını kabul etti. Ayrıca TBMM, genel seçimlerin 1947 yılının Ekim ayı yerine, 21 Temmuz 1946'da yapılmasına karar verdi. Seçimlerin bir yıl önceye alınmasının esas nedeninin, Demokrat Parti'nin teşkilatlanmasına ve seçimlere hazırlanmasına yeterince zaman bırakmamak olduğu yönünde kamuoyunda yorumlar yapılıyordu. Nitekim DP, seçimlere kadar ancak 34 il ve 160 ilçede teşkilatlanabilmişti. Cumhuriyet tarihinde ilk defa çok partili bir seçim yapılacağı için Demokrat Parti'nin CHP karşısında güçlü adaylar göstermesi gerekiyordu. Bu nedenle, İstiklal Savaşı Kahramanı Fevzi Çakmak'ı kadrosuna, bağımsız aday olarak, dahil etti. Seçimlerin sonucunda, meclisteki 465 sandalyenin 397'sini CHP, 61'ini DP, 7'sini bağımsızlar kazandı.¹²

DP'nin seçimi kaybetmesi konusunda, kuruluş tarihinden çok kısa bir süre sonra seçime gidilmiş olması, bu yüzden Türkiye'nin her ilinde örgütlenmesini tamamlayamamış olması, seçimlerin açık oy, gizli sayım yöntemiyle yapılmış olmasının sonucu olarak halkın seçim yaparken özgür hareket edememiş olması, oyların sayımı sırasında CHP lehine tavır takınılmış olması yolunda iddialar ileri sürülmüştür.¹³

Seçim Kanunu'na göre; 14 Mayıs 1950 seçimlerinde 1946 seçimlerinin aksine, seçmen oyunu gizli vermiş, oylar ise açık sayım yöntemiyle sayılarak, sonuçlar resmi sandık mazbatalarıyla siyasi partiler

¹¹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s. 9-12.

¹² Mustafa Çufalı, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Çok Partili Genel Seçimi: 1946 Seçimleri", **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 44-49.

¹³ M. Çağatay Okutan, "Demokrat Parti'nin Doğuşunda Etkili Olan Sosyo-Politik Dinamikler", **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 6.

temsilcilerine verilmişti. Seçim sonucunda DP, mecliste yarıdan fazla sandalye elde etmişti. Meclis 22 Mayıs 1950 günü açılmış ve Celal Bayar Türkiye'nin üçüncü cumhurbaşkanı olarak görevine başlamıştı ve aynı gün meclise sunduğu bir tezkere ile Bakanlar Kurulu'nun teşkili için Adnan Menderes'i görevlendirmişti. Böylece Adnan Menderes, on birinci Başbakan olarak Türk siyasi tarihinde yerini almıştı.¹⁴

Birinci Adnan Menderes Hükümeti, 22 Mayıs 1950- 9 Mart 1951 tarihleri arasında görev yapmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü liderliğinde yürüttüğü dış politikasının temelinde; büyük-küçük bütün devletlerin özgürlük ve toprak bütünlüklerine saygı duymak ve barışçı bir politika izlemek yer alıyordu. Hükümetin bir diğer dış politika hedefi, Truman ve Marshall yardımıyla kendisini destekleyen ABD'nin yanı sıra, İngiltere ve Fransa ile de siyasi, iktisadi, kültürel ilişkileri güçlendirmektir.¹⁵

Ayrıca, Birinci Menderes Hükümet Programı'nda, vatandaş hak ve hürriyetlerini gerçekleştirmek için gereken kanunların çıkarılarak, anayasada tek parti devrinden kalan ne varsa tasfiye edileceği açıklanmıştır. Bu çerçevede 18 Temmuz 1932 yılından beri 18 yıldır uygulanmakta olan ve halkın büyük çoğunluğunun şikâyet ettiği ezanın Arapça okunması yasağı, DP'nin parti programındaki laik anlayışında benimsediği din ve vicdan hürriyeti gerekçesiyle 16 Haziran 1950 tarihinde kaldırıldı.¹⁶

Demokrat Parti yöneticileri arasında çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle Menderes, kabinesiyle birlikte 8 Mart 1951'de istifa etti ve ara seçimlere gidildi. Ara seçimler sırasında yapılan propaganda sırasında, DP ve CHP arasında dini konuların işlenme yoğunluğu dikkat çekici oldu. Ayrıca bu dönemde DP'nin dış politikasında aşırı Amerikancılık, yabancı sermayecilik, özel teşebbüsçülük, dini temayüller daha fazla ortaya çıktı. Ara seçimleri büyük farkla DP kazandı.¹⁷

Ara seçimlerin ardından iktidara gelen İkinci Adnan Menderes Hükümeti, 9 Mart 1951- 17 Mayıs 1954 tarihleri arasında görev yapmıştır. Dışişleri

¹⁴ Orhan Cemal Fersey, **Bir Devre Adını Veren Başbakan: Adnan Menderes**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1975, s. 246-253.

¹⁵ Kemal Girgin, **T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız (70 Yıllık Panoraması 1923-1993)**, Ankara, 1993, s.26-27.

¹⁶ Adnan Küçük, "Türkiye'de 1950-1960 Arası Dönemde Hukuki Gelişmeler ve Fiili Uygulamalar: Türkiye Ne Oranda Demokratikleşebildi?", **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 59-62.

¹⁷ Eroğul, a.g.e., s. 74-76.

Bakanlığı görevini Fuat Köprülü'nün yürüttüğü hükümetin, açıklamış olduğu dış siyaset programına göre; ülkenin hür milletler cephesinde yapacağı savunma antlaşmaları sayesinde revizyonist devletlerin saldırılarından korunabileceğine inanıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Komşu ülkelerle iyi dostluk ilişkileri kurulmak istendiği de belirtilmiştir.¹⁸

Demokrat Parti'nin, 15 Aralık 1953'te onaylayarak yürürlüğe koyduğu bir yasayla CHP'nin mal varlıklarına el koyması, 27 Ocak 1954 tarihinde Köy Enstitüleri'ni ehliyetli öğretmen yetiştirmeye elverişli olmadığı gerekçesiyle kapatması, iktidar ile muhalefet arasını açan olaylar olmuştur. Katılım oranının %88,63 oranında olduğu genel seçimler 2 Mayıs 1954 günü yapılmış ve DP, oyların %58,42'sini alarak 503 milletvekili çıkarmayı başarmıştı. Muhalefetteki CHP ise %35 oy oranıyla 31 milletvekili çıkarmıştı.¹⁹

Mecliste tek parti gibi hareket etmesini sağlayan 1954 seçimleri ile kurulan Üçüncü Adnan Menderes Hükümeti, 17 Mayıs 1954- 9 Aralık 1955 tarihleri arasında görev yapmıştır. Fuat Köprülü yine dönemin dışişleri bakanlığı görevini yürütmüştür. Hükümet, NATO teşkilatı içinde dünya barışının sağlanması için diğer ülkelerle müşterek hareket etmeyi, Yunanistan ve Yugoslavya ile yapılan Ankara Antlaşması'nı daha da güçlendirmek için gayret sarf etmeyi hedeflemiştir.²⁰

Üçüncü Menderes Hükümeti, iç politikada muhalefet ile sert tartışmalara girmiş, muhalefetin radyodan yararlanma hakkına son vermiş, eleştirilerini arttıran basına karşı sert önlemler almış ve pek çok gazeteciye ağır şekilde cezalandırmıştı. Dış Politika konusunda ise Hükümeti en çok uğraştıran konu Kıbrıs meselesi ve 6-7 Eylül olayları nedeniyle Yunanistan'la yaşadığı sorunlar olmuştur. İçte ve dışta yaşanan bu olaylar nedeniyle kabine 30 Kasım 1955 tarihinde istifa etti. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Celal Bayar, 1 Aralık 1955'te yeni kabineyi kurma görevini Başbakan Adnan Menderes'e verdi.²¹

Dördüncü Adnan Menderes Hükümeti, 9 Aralık 1955-25 Kasım 1957 tarihleri arasında görev yapmıştır. Fuat Köprülü önderliğindeki Dışişleri

¹⁸ Kemal Girgin, T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız (70 Yıllık Panoraması 1923-1993), Ankara, 1993, s. 27-28.

¹⁹ Mustafa Albayrak, "Demokrat Parti Döneminde İktidar Muhalefet İlişkileri" **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 168-170.

²⁰ Girgin, a.g.e., s. 28.

²¹ Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s.281-282.

Bakanlığı dış politikası, içinde bulunulan ortak savunma paklarının daha da güçlendirilmesi yönünde olmuştur. Bu kapsamda Yunanistan ve Yugoslavya ile imzalanan Balkan Paketi'nin geliştirilmesi için gayret sarf edileceği açıklanmıştır. Kıbrıs meselesi üzerinde hassasiyetle durulduğu ifade edilmiştir.²²

DP Hükümeti'nin katıldığı son seçimler olan 1957 genel seçimleri, oldukça sert geçen seçim kampanyasından sonra 27 Ekim günü yapılmıştır. Seçim sonucunda DP 424, CHP ise 178 milletvekiliği kazanmıştır.²³ Bu sonuçlar incelendiğinde iktidardaki DP'nin oy kaybettiği, muhalefetteki CHP'nin ise oylarını arttırdığı ortaya çıkmaktadır.

Beşinci Adnan Menderes Hükümeti, 25 Kasım 1957-26 Mayıs 1960 tarihleri arasında görev yapmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanlığı görevini Fatin Rüştü Zorlu üstlenmiştir. Bu dönemde NATO'nun, Türkiye'nin milli savunmasını desteklemek yönünden önemli bir yere sahip olduğu açıklanmıştır.²⁴

Muhalefet Partisi CHP, 1957 yılı seçimlerinde milletvekili sayısını arttırınca, iktidara karşı "Ege Taarruzu" adı verilen propaganda gezilerine çıktı. İktidar da bu gezilere "Vatan Cephesi" ile cevap vermeye çalışınca meclisteki tartışmalar çatışma derecesine ulaştı. Bu dönemde ülkenin her yerinde mitingler düzenleniyordu. Mecliste bir Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ve bu komisyonun tutuklama yetkisiyle güçlendirilmesi, gösterilerin üniversitelere sıçramasına neden oldu. Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi. Beyazıt Meydanı'nda, seken bir merminin bir gence isabet ederek öldürmesi üzerine Harbiyeliler, hükümet aleyhinde yürüyüşe geçtiler. Bu olaylar üzerine ordu, 27 Mayıs 1960 yılında iktidara el koydu.²⁵

Cuntanın gerçekleştirdiği 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi, Türkiye'deki askeri müdahaleler yolunu açmış olması bakımından önemlidir.²⁶

Demokrat Parti'nin fiili olarak ortadan kalkması 27 Mayıs 1960 tarihinde ordunun iktidarı ele almasıyla, hukuki olarak ortadan kalkması ise 29 Eylül

²² Girgin, a.g.e., s. 29-30.

²³ Albayrak, a.g.e., s. 298-302.

²⁴ Girgin, a.g.e., s. 30-31.

²⁵ İsmet Bozdağ, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat Celal Bayar**, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986, s.111-112.

²⁶ Çetin Yetkin, **Türkiye'de Askeri Darbeler ve Amerika 27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, 2006, s.84.

1960 tarihinde, Ankara Dördüncü Asliye Hukuk Mahkemesi'nin verdiği kapatma kararı ile gerçekleşti.²⁷

2. Yunanistan'daki İktidar Partileri (1950-60)

1924-1935 tarihleri arasında Cumhuriyet rejimi altında yaşayan Yunanistan, 1935 yılında yeniden anayasal monarşiye döndü. Bir yıl süren parlamenter hükümetin ardından 1936 yılında İoannis Metaksas, kral tarafından başbakanlığa getirildi. Bundan sonra Metaksas parlamentoyu feshetti ve kendini ömür boyu başbakan ilan etti. Koyu bir kralcı olan Metaksas, faşist özellikler gösteren bir baskı yönetimi kurmuştur. İşte Yunanistan, İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman böyle bir siyasi ortamdı. 1940 Ekim'inde önce İtalya'nın sonra Almanya'nın işgaline uğradı.²⁸

İkinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla ülke içinde çeşitli siyasi olaylar baş gösterdi. Yapılan halk oylamalarında monarşi yanlısı ve karşıtı gruplar arasında çıkan çatışmalar 1944 yılı Aralık ayında kısa süreli olarak durmuş olsa da, kral yanlısı faşist gruplar ile aşırı sol görüşlü komünist gruplar arasında çıkan çatışmalar 1946-1949 yıllarının "Kardeş Kavgası"²⁹ olarak anılacağı İç Savaş yılları olmuştur.³⁰

1949 yılında İç Savaş'ın sonlanmasıyla birlikte Yunanistan'ın yönetiminde rol oynayan siyasi partiler ve kurulan hükümetler, Türkiye'de Demokrat Parti Dönemi ile yaşanan ilişkilerin incelenmesi açısından önemlidir.

İç Savaş öncesi kurulmuş ve savaş sonrasında varlıklarını sürdürebilen siyasi partiler, savaş sonrası yapılan ilk siyasi seçimlerde sol, sağ ve merkezci partiler olmak üzere üç büyük grupta birleştiler³¹. Türkiye'de

²⁷ Eroğul, a.g.e., s. 187.

²⁸ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitabevi, Ankara, 2007, s.253.

²⁹ Emfilios Polemos: Aynı gruba mensup kişiler veya gruplar arasında yaşanan silahlı, şiddetli çatışma, kardeşlerarası savaş. Yunanistan'da özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında çıkan iç savaşı anlatmak için kullanılan terim. İnstituto Neoellinikon Spudon (İdrima M. Triandafilidis), **Leksiko Tis Kinis Neoellinikis**, Selanik, 2003,s.461. (Çağdaş Yunan Araştırmaları Enstitüsü (M. Triandafilidis Vakfı), **Genel Çağdaş Yunan Sözlüğü**, Selanik, 2003, s.461.)

³⁰ **Nea Enkiklopedia**, Tomos 33, Malliaris Paideia, Selanik, 2006, s.196-204 (**Çağdaş Yunan Ansiklopedisi**, Cilt 33, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006, s.196-204.)

³¹ Partiler arası gruplaşma 1950 yılının ikinci yarısına kadar süren partilerarası yeniden gruplaşma süreci sonrasında; 1951 yılında sol kanatta EDA (Birleşik Demokratik Sol Parti), aynı yıl sağ kanatta ise Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) partileri kuruldu. Sonraları sağ kanadın ikiye bölünmesiyle 1955'te Koma Proodeftikon (Terakki Partisi) ve ERE (Radikal Ulusal Birlik) partileri siyasi sahnede boy gösterdiler. Merkezde oluşum ise daha geç yıllarda, 1961 senesinde Yeorgio Papandreu tarafından liberal partilerin

Demokrat Parti iktidarı sürecinde, Yunanistan'da Ellinikos Sinagermos (ES- Yunan Dirilişi) ve Ethniki Rizospastiki Enosis (ERE- Ulusal Radikal Birlik) partileri iktidar olmuştur.

2.1. Papagos Hükümeti: Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi (1951-55)

1949 yılının ağustos ayında İç Savaş'ın son bulmasıyla, askeri idare altındaki siyasi yönetimin, yani savaş sonrası rejimin nasıl şekilleneceği ile ilgili önemli bir sorun ortaya çıkmıştı. Diktatörlüğün etkisi, tipik bir parlamenter rejimin örtüsü altında, yılın son aylarında dahi hala en sancılı şekliyle etkisini göstermekteydi.³² Parlamentoda ve parlamento dışındaki askeri idarede yaşanan tereddüt, geçici hükümetin şekillenmesi için ortaya konulan çabaları uzattıkça uzatıyor, zaman kaybından başka bir şey yaratmıyordu. Geçici hükümet kurulmasının ortak amacı, seçim süreci öncesinde istikrarlı bir gücün sağlanması için seçim gayretlerini ertelemektir. Seçimlerin ertelenmesi için uygulanan farklı çabalar ve parlamenter geleneklerin korunması, özellikle de idam cezasının ertelenmesi konusunda bir yandan üç büyük parti liderlerinin³³ öte yandan ise ABD'nin sert baskısıyla karşılaşan Yunan Hükümeti'nde söz konusu istikrarlı gücü sağlayabilecek tek kişi ise İç Savaş'ın birleştirici simgesi ve geleceğin lideri olacak Aleksandros Papagos'du.³⁴ Bu görüşler ışığında siyasi durumu eleştiren Aleksandros Papagos 20 Aralık 1949 tarihinde "Demokratik parlamento sistemi, günümüz Yunanistan'ının sahip olduğu tek rejimdir" ve "Diktatörlük, ülkenin mezarı (...)"³⁵ birinci derecede yıkımı olacaktı." sözleriyle öne çıktı.³⁶

Geçici hükümetin kurulmasında yaşanan son siyasi başarısızlık da, 1950 yılının Ocak ayı başlarında hükümet kriziyle sonuçlandı. Laiko Koma Partisi (Halk Partisi) Lideri Konstantinos Çaldaris, yaşanan siyasi krize yol açtığı gerekçesiyle General Aleksandros Papagos'u suçlayıcı ithamlarda

birleştirilmesiyle Enosis Kendru (Merkez Birliği) meydana geldi. **Nea Enkiklopedia**, Tomos 34, Malliaris Paideia, Selanik, 2006, s.185-188

³² Thanos Veremis, **İstoria Ton Elinoturkikon Sheseon 1453-2005**, Ekdoseis I. SIDERIS, Atina, 2005, s. 145. (Thanos Veremis, **Yunan-Türk İlişkileri Tarihi 1453-2005**, I. SIDERIS Yayınları, Atina, 2005, s.145.)

³³ Konstantinos Çaldaris, Sofoklis Venizelos ve Yeorgio Papandreu

³⁴ Vasilis Panagiotopoulos, **İstoria Tu Neu Ellinismu 1770-2000**, Ellinika Grammata, Atina, 2003, s. 10. (Vasilis Panagiotopoulos, **Çağdaş Yunanlığin Tarihi 1770-2000**, Yunan Belgeleri, Atina, 2003, s. 10.)

³⁵ Kaynak metinde de konuşma üç nokta ile bölünmüştür.

³⁶ **Kathimerini**, 31 Temmuz 1951. (**Günlük**, 31 Temmuz 1951.)

bulundu ve kendisinin siyasete karıştığını vurguladı.³⁷ Bu açıklamanın ardından Papagos, 5 Ocak 1950 tarihinde generallikten istifa ettiğini açıkladı ancak iki gün sonra yeniden göreve döndü. Çünkü Yunan Kralı Pavlos, İç Savaş'ta kendisine ve ülkesine yönelik gösterdiği büyük başarı ve gayretler sonucunda Yunan ordusunda ilk defa General Papagos'u Mareşal rütbesine terfi ettirmişti³⁸ ve kendisine sadık bu gücü yanında tutmak isteyerek onu görevine tekrar çağırdı. Fakat Papagos, geri dönmeden önce, yani istifasının ertesi günü Diomidis ara hükümeti de görevinden istifa ettiğini açıkladı. Geçici hükümeti kurma görevini devralan Meclis Eski Başkanı İoannis Theotokis ise derhal meclisi dağıttı ve yeni seçim tarihini 19 Şubat 1950 olarak açıkladı³⁹. Seçim sistemiyle ilgili yapılan müzakerelerin uzaması, seçim tarihini de iki hafta uzattı ve son olarak 5 Mart 1950 tarihi belirlendi.⁴⁰ Papagos'un Ocak ayı başında yaptığı açıklama, yaklaşan seçimlere istifa edip katılmayacağı yönündeydi.⁴¹

Seçim sistemiyle ilgili süren uzun tartışmalar sonunda %20'lik baraj oranı ortadan kaldırıldı ve 5 Mart 1950 tarihinde yapılan seçimlere katılan 29 siyasi oluşumdan 10 tanesi mecliste milletvekili çıkarabildi. Bununla birlikte seçimlere katılan siyasi partilerden hiçbirisi %20 oy oranını geçemedi.⁴²

Seçim sonrası sağ kanatta en önemli parti yapılanması, %18,8 oy oranı ve 62 milletvekiliyle Çaldaris'in liderliğindeki Laiki Koma (Halk Partisi) oldu.⁴³ Seçimlerde ikinci parti olarak çıkan ve merkezde bulunan Nikolaos

³⁷ Vasilis Panagiotopoulos, *İstoria Tu Neu Ellinismu 1770-2000*, Ellinika Grammata, Atina, 2003, s. 9-10. (Vasilis Panagiotopoulos, *Çağdaş Yunanlığın Tarihi 1770-2000*, Yunan Belgeleri, Atina, 2003, s. 9-10)

³⁸ Dimitris Kіçikis, *İstoria Tou Ellinoturkiku Horu 1928-1973*, Vivliopolion Tis Estias, Atina, 1995, s.182. (Dimitris Kіçikis, *Yunan-Türk Ülkeleri Tarihi 1928-1973*, Atina, 1995, s.182.)

³⁹ *To Vima*, 14 Ocak 1950. (*Kürsü*, 14 Ocak 1950.)

⁴⁰ Popi Paraskevopulu, *Filelefthera Anigma Stin Ellada Meta Ton Emfilio. İ Anodos Ke İ Ptosi Tu Plastiras*, ekdosis Fitrakis/Tipos A.E.-Singhroni İstoria, Atina, 1987, s.60-63. (Popi Paraskevopulu, *İç Savaş Sonrası Yunanistan'da Liberal Açılım Plastiras'ın İktidara Gelişi ve Düşüşü*, Fitrakis Çağdaş Tarih Basın Yayınları, Atina, 1987, s. 60-63.)

⁴¹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.11

⁴² Aynı yer

⁴³ Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, İstanbul, 1997, s.179 – *İstoria Tou Elinikou Ethnous-Singhronos Elinismos Apo To 1941 Eos To Telos Tou Eona*, Ekdotiki Atinon A.E., Tomos IST, Athina, 2000, s.176. (*1941'den Yüzyılın Sonuna Kadar Yunan Ulusunun Tarihi*, Atina A.E. Yayınları, Cilt 16, Atina 2000, s. 176.)

Plastiras'ın partisi Ulusal İlerici Merkez Birliği (Ethnikis Proodeftikis Enosis Kendru -EPEK) %16,44 oy oranı ve 44 milletvekiline sahip oldu.⁴⁴

Seçimlerin ardından yeni kurulacak hükümet görevinin kime verileceği sorusuna merkez kanattan yanıt gecikmedi. Üç büyük merkez partisi lideri⁴⁵ kendi aralarında anlaşılabilir ve 12 Mart 1950 tarihinde Plastiras'ı başbakan adayı göstererek krallığa bir koalisyon teklifi sundular.⁴⁶ Kral ise, 22 Mart 1950'de Sofoklis Venizelos'u başbakanlık görevine getirdi⁴⁷. Ancak sonra, Yunanistan'ın Amerikan Büyükelçisi Henry Grady'nin ani müdahalesiyle Venizelos hükümeti mecliste yemin etmeden dağıldı ve 15 Nisan 1950 tarihinde Plastiras'ın başbakanlığa getirilmesi ve merkezde bulunan üç partinin ittifakıyla yeni hükümet kuruldu.⁴⁸

Fakat Plastiras hükümeti yalnızca dört ay görevde kalabildi. Aynı yılın ağustos ayında, Koma Fileleftheron'un (Liberallerin Partisi) hükümete olan desteğini çekmesinin ardından Plastiras 18 Ağustos 1950 tarihinde görevinden istifa etti⁴⁹. Saray ve Amerikan Büyükelçiliği tarafından aynı ay içerisinde, Aleksandros Papagos liderliğinde bir "geçici hükümet" oluşturulması kararlaştırıldı. Papagos ise Sofoklis Venizelos'un tarafını destekliyordu. Dolayısıyla Papagos çözümü de başarısızlıkla sonuçlandı. Üstelik bu başarısızlık general ile sarayın karşı karşıya gelmesine de neden oldu⁵⁰. Plastiras hükümetinin istifası, yaklaşık üç ay süren bir hükümet krizine yol açtı.⁵¹

Güvenilir bir çözüme ihtiyaç duyularak, yaşanan siyasi krize 13 Eylül 1950'ye kadar bir çözüm aranmaya çalışıldı. İlk başta, Koma Fileleftheron

⁴⁴ A.Dimitrios Drogidis, *Singhroni Elliniki İstoria 1453-1997*, University Studio Press, Selanik, 1997, s.558-559. (A.Dimitrios Drogidis, *Çağdaş Yunan Tarihi 1453-1997*, Üniversite Stüdyo Basımı, Selanik, 1997, s.558-559.)

⁴⁵ Nikolaos Plastiras-Ethnikis Proodeftikis Enosis Kendru (Ulusal İlerici Merkez Birliği), Sofoklis Venizelos-Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi) ve Yeorgio Papandreou-Dimokratiko Sosyalistiko Koma (Demokratik Sosyalist Parti).

⁴⁶ Popi Paraskevopulu, *Filelefthera Anigma Stin Ellada Meta Ton Emfilio. İ Anodos Ke İ Ptosı Tu Plastiras*, ekdosis Fittrakis/Tipos A.E.-Singhroni İstoria, Atina, 1987, s. 42-44. (Popi Paraskevopulu, *İç Savaş Sonrası Yunanistan'da Liberal Açılım Plastiras'ın İktidara Gelişi ve Düşüşü*, Fittrakis Çağdaş Tarih Basın Yayınları, Atina, 1987, s. 42-44)

⁴⁷ *To Vima*, 23 Mart 1950. (*Kürsü*, 23 Mart 1950.)

⁴⁸ Panagiotopoulos, a.g.e., s.12.

⁴⁹ İlias Nikolakopoulos, *Apo To Telos Tu Emfilio Polemu Eos Tin Anodo Tis Enosis Kendru, İstoria Tu Elliniku Ethnus*, Ekdotiki Athinon, Tomos 16, Atina, 2000, s.175. (İlias Nikolakopoulos, *İç Savaş'ın Bitişinden Merkez Birliği Partisi'nin İktidarına, Yunan Ulusu Tarihi*, Atina Yaynevi, Cilt 16, Atina, 2000, s.175.)

⁵⁰ Nikolakopoulos, a.g.e., s.175.

⁵¹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.13.

(Liberallerin Partisi) lideri Venizelos'un başbakanlığında tek partilik bir iktidar yapısı oluşturuldu. Yalnızca iki gün sonra, Dimokratiko Sosialistiko Koma (Demokratik Sosyalist Parti) lideri Papandreu'nun da başbakan yardımcısı olması koşuluyla hükümet genişledi. Ancak bu oluşturulan ittifak hükümeti de 51 günden fazla dayanmadı. Venizelos'un görevini kötüye kullandığı nedeniyle patlak veren skandal neticesinde yalnızca hükümet dağılmakla kalmadı, ayrıca Laiko Koma (Halk Partisi) Partisi de bölündü. Böylece Venizelos yönetimi, 3 Kasım 1950 tarihinde Laiko Koma (Halk Partisi) Partisi'nden ayrılan bakanların ardından yeniden şekillendi ve ayrılanlar 16 Kasım 1950'de aralarında Stefanos Stefanopulos, Konstantinos Karamanlis ve Yorgos Rallis gibi milletvekillerinin de bulunduğu Laiko Koma (Halk Partisi) milletvekillerinin katılımıyla bağımsız bir meclis grubu oluşturdular⁵². Bu milletvekilleri ve Ethniko Enotiko Koma (Ulusal Birleştirici Parti) Partisi, 1951 yılının Ocak ayında, Stefanos Stefanopulos ve Panagiotis Kanelopulos'un eş liderliğinde Laiko Enotiko Koma (Halkı Birleştirici Parti-LEK)'yı kurdular⁵³. Laiko Koma (Halk Partisi) ve geriye kalan milletvekilleri, ilk başta iki partili Venizelos hükümetinden arta kalanları destekledi. Ancak 18 Şubat 1951'de LEK (Halkı Birleştirici Parti) Partisi, EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği) Partisi'nin desteğini de alarak bakanlar kurulunda güvenoyu aldı.⁵⁴

Ancak siyasi havanın değişmesi pek de gecikmedi. 29 Mayıs 1951'de kralın ve başbakanın tüm vazgeçirme çabalarına rağmen Aleksandros Papagos, genelkurmay başkanlığı ve generallik görevinden istifa etti⁵⁵. Yaşanan bu kriz, ertesi gün istifanın duyulmasıyla daha da büyüdü ve İDEA⁵⁶ (Yunan Subayları Kutsal Bağı) cemiyeti üyesi üst düzey kurmaylar tarafından askeri bir hareket gerçekleştirildi⁵⁷. Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı karargahları ile Atina Radyo

⁵² Panagiotopulos, a.g.e., s.11.

⁵³ Nikolakopulos, a.g.e., s.176.

⁵⁴ Drogidis, a.g.e., s.562.

⁵⁵ Dafnis Grigoriu, **Sofoklis Eleftheru Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970, s.483-484. (Dafnis Grigoriu, **Eleftherios Venizelos'un Oğlu Sofoklis Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970, s.483-484.)

⁵⁶ İeros Desmos Ellinon Aksiyomatikon (Yunan Subaylarının Kutsal Bağı): Yunan Ordusu'nda Genç Subaylar Derneği üst yöneticilerince oluşturulan gizli bir paramiliter örgüttü- Spiros Linardatos, **Apo Ton Emfilio Sti Hunda:1949-1952**, Tomos 1, Dimosiografikos Organismos Lambraki Yayınları, Atina, 2009, s.235. (Spiros Linardatos, **İç Savaş'tan Cunta'ya: 1949-1952**, Cilt 1, Lambraki Basın Kuruluşu Yayınları, Atina, 2009, s. 235.)

⁵⁷ **To Vima**, 2 Haziran 1951. (**Kürsü**, 2 Haziran 1951.)

İstasyonu basılarak ele geçirildi. 30 Mayıs 1951 askeri isyanı olarak tarihe geçen olaylar, ertesi sabah Papagos'un Kara Kuvvetleri karargahına giderek bizzat yaptığı "geri çekilin" çağrısı sonrası sonra erdi. Bu hareket sonunda Papagos'a inanan ve onu destekleyen askerler tarafından ne kralın ne de hükümetin baskı kurarak askeri kontrol edemeyeceği gösterildi.⁵⁸

Değişen siyasi hava ve Papagos'un istifası sonrası gelişen olaylar çerçevesinde, yaklaşan seçimlere doğru Papagos'un gücünün artmasından endişe duyan Papandreu, yeni seçim yasasının oylanmasını engellemek istedi ve 1 Temmuz 1951'de DSK (Demokratik Sosyalist Parti) Partisi hükümetten ayrıldı. Mecliste çoğunluğu elinde bulunduran Sofoklis Venizelos'un iktidar hükümeti, Ethniki Proodeftiki Enosis Kendru (Ulusal İlerici Merkez Birliği-EPEK) ve Laiko Koma (Halk Partisi) partilerini desteklemeyi kabul etti. 26 Temmuz 1951'de seçim yasası, bu üç parti tarafından Yunanistan'da ilk defa temsili karma seçim sisteminin kullanılmasıyla birlikte oy çokluğuyla kabul edildi ve yeni geçici hükümet oluşturuldu. Hemen ardından hükümet, yeni seçim manifestosunu hazırladı ve seçim tarihini 9 Eylül olarak belirledi. Anayasa tasarısı uygulama yetkisinin Dördüncü Kurucu Anayasa Meclis Komisyonu'na verilmesi henüz onaylanmamıştı ve yeni kurulan ortak meclisin dağılması için kanun hükmünde sunulan kararname, yeni parlamentonun ilk iki aylık süreç içerisinde meclis yetkili komisyonu kararıyla anayasa tasarısının oylamaya sunulması kabul edilebileceğini veya reddedilebileceğini öngörüyordu.⁵⁹

Seçimlerde karşılaşılabilecek asıl sorun, oluşturulan seçim manifestosunda belirtildiği üzere özellikle küçük partilerin zayıflatılması yoluyla önceki seçimlerde elde edilen yaklaşık %40'lık oy çokluğu oranını elinde tutan politik güçlerin yeniden tanımlanmasıydı. Fakat Aleksandros Papagos, siyasi seçimlerde kaybetme riski bulunmasına rağmen siyasete atılma kararı aldığını açıkladı ve birkaç gün sonrasında dağılan Laiko Enotiko Koma (Halkı Birleştirici Parti) ve Neo Koma (Genç Parti) partilerini de

⁵⁸ İDEA cemiyeti öncülerinin kral aleyhinde gerçekleştirdikleri bu ilk tepki ve amaçları aslında 1967 yılında yapılacak askeri darbenin de bir göstergesiydi. - Paraskevopulu, a.g.e., s.136-137.

⁵⁹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.13.

birleştirerek 6 Ağustos 1951 tarihinde Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi)⁶⁰ Partisi'ni kurdu⁶¹ ve yeni kurulan parti, genel seçimlere katıldı⁶². Mecliste 258 milletvekilinin seçimi için 1.717.012 seçmenin katılımıyla gerçekleştirilen 9 Eylül 1951 seçimlerinde birinci sırayı %36,53 oy oranı ve 114 milletvekili ile Aleksandros Papagos'un liderliğinde Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi kazanmıştır. Meclise giren diğer partiler ve oy oranları ise şöyledir: %23,49 oy oranı ve 74 milletvekiliyle Nikolaos Plastiras'ın partisi EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği), %19,04 oy oranı ve 57 milletvekiliyle Sofoklis Venizelos'un partisi Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi), %10,57 oy oranı ve 10 milletvekiliyle İoannis Pashalidis'in partisi Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol), %6,66 oy oranı ve 2 milletvekiliyle Konstantinos Çaldaris'in partisi Laiko Koma (Halk Partisi) ve son olarak %1,23 oy oranı ve 1 milletvekiliyle Aleksandros Baltacis'in partisi Sinagermos Agroton ke Ergazomenon (İşçi ve Çiftçilerin Dirilişi).⁶³

9 Eylül seçimlerine katılan partilerden bir diğeri de İoannis Pashalidis'in liderliğinde kurulan Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol-EDA) Partisi olmuştur.⁶⁴ Yunan İç Savaşı'nın sonlanmasının ardından 1 Ağustos 1951'de kurulan ilk siyasi parti EDA(Birleşik Demokratik Sol)'dır. Parti yapısı komünistler tarafından oluşturulmuş gibi görünse de, diğer sol görüşlü, komünist olmayan güçler de parti tabanını şekillendirmişlerdir. EDA((Birleşik Demokratik Sol) Partisi, kurulduğundan itibaren siyasi yelpazede aynı yerde temsil edilmiştir. 9 Eylül seçimlerinde oyların %10,6'sını toplayarak mecliste 10 milletvekiliyle komünist solu temsil etmiştir⁶⁵.

⁶⁰ Ellinikos Sinagermos, sağ kanatta olmasına rağmen sol ve sağ kanadı birleştirmeyi amaçlamış, o dönemin birleştirici simgesi Fransız "DE GAULLE" yanlısı Gaulist partiden ödünç alınmış bir isim: Sinagermos=Rally/Rassemblement (canlandırma,toparlama), George C. Divry, **Divry's Modern English-Greek and Greek-English Desk Dictionary**, D.C.Divry Inc., New York, 1976, s.691.

⁶¹ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.15.

⁶² **Kathimerini**, 8 Ağustos 1951. (**Günlük**, 8 Ağustos 1951.)

⁶³ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.12-15.

⁶⁴ Nikolakopoulos, **a.g.e.**, s.177-178.

⁶⁵ EDA Partisi en büyük başarısını 1958 seçimlerinde %24,43'lük oy oranıyla seçimleri kazanarak elde etmiş, söz konusu seçimlerde muhalefet karşısında ana muhalefet rolünü üstlenmiştir. **Nea Enkiklopedia**, **Tomos 34**, a.g.e., s.185. (**Çağdaş Ansiklopedisi**, Cilt 34, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006, s. 185.)

Plastiras Hükümeti, Yunanistan'ın NATO'ya kabulü⁶⁶ sürecinde gerekli bürokratik işlemleri tamamladı. Yunan-Türk ilişkilerinin geliştirilmesini amaçlayarak,⁶⁷ adanın ilhaki için sürekli gösteriler düzenleyen ve Kıbrıs Sorununu Yunan siyasetinin odak noktası haline getirmeye çalışan Yunan Halkının geniş bir kitlesinin ve Başpiskopos Makarios'un tüm baskılarına rağmen Kıbrıs Sorunu'nu Birleşmiş Milletler Örgütü'nün önüne sürmeyi reddetmiştir. Ayrıca enflasyon karşıtı sıkı bir politika izleyerek 1953 yılı Ağustos ayında ekonomik alanda birtakım reformlar uygulamıştır. Hükümetin göstermiş olduğu politik istikrarın büyüklüğü EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği) Partisi'ni destekleyen halk tabakasını da şaşırtmıştı. Fakat bu istikrar uzun soluklu olmayacaktı. Zira hükümet politikasında sıkıntıların ve çelişkilerin yaşanmasına sebep olan sorun, İç Savaş'ın sonlanmasının ardından ortaya çıkan "barış" ve "milliyetçilik" bağının zayıflamasıyla giderek artmaktaydı. Hükümet, sürekli yaşanan tereddütlerin ardından Nisan 1952'de idam cezasına çarptırılmış yaklaşık 2000 kişinin cezasının müebbet hapse çevrilmesiyle ilgili yasayı oyladı. (kanun no v.2058/1952⁶⁸) Birçok siyasi suçlu da kesin ve şartlı olmak üzere tahliye edildi. 1951 yılı Ekim ayındaki tutuklu sayısı 14.000 iken, 1952 yılı Aralık ayında bu sayı 5.500 olmuştur⁶⁹. Plastiras hükümetinin bu uzlaşımçı tutumu, o dönemki idam cezalarının temyiz edilmesini sağlamıştır.⁷⁰

Hükümetin bir yandan Kıbrıs Sorunu, öte yandan siyasi hükümlülerin davaları ve kendi politikasında yaşanan bu zor ve çelişkili durumların haricinde, Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi'nin sert muhalefeti de hükümet işlevinde ciddi bir biçimde sorunlara yol açmıştı. Öyle ki; Başbakan Nikolaos Plastiras, 10 Mart 1952 günü yarı felç olmuştur. Plastiras'ın devamlı rahatsızlığı, 1952 yılı yazında, siyasi alanda yeni bir kriz meydana getirmiştir. Dört hükümet mebusunun taraf değiştirmesiyle, hükümet meclis içerisindeki oy çokluğunu kaybetmiştir.⁷¹

Hükümetin parlamentoda oy çokluğunu sağlayamaması ve üstüne Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol) üyesi iki milletvekilinin de

⁶⁶ Yunanistan, Türkiye ile birlikte 18 Şubat 1952'de Kuzey Atlantik Antlaşması'na girdi, Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı, **NATO El Kitabı**, Basın ve Enformasyon Bürosu, NATO, Brüksel, 1998, s.391.

⁶⁷ Konstantinos Svolopulos, **İ Elliniki Eksoteriki Politiki 1945-1981**, Tomos 2, Estia, Atina, 2007, s.56-59. (Konstantinos Svolopulos, **Yunan Dış Politikası 1945-1981**, Cilt 2, Estia Yayınları, Atina, 2007, s. 56-59.)

⁶⁸ Barışma Ölçütleriyle İlgili Yasa

⁶⁹ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.16.

⁷⁰ Grigoriu, **a.g.e.**, s.495-496.

⁷¹ **İstoria Tou Elliniku Ethnos**, s.189.

istifa etmeleri, muhalefete oy çokluğuyla seçim sistemini yeni seçim başlığı altında gündeme getirme gücü vermiştir. Bu fikrin ABD Büyükelçisi John Emil Peurifoy tarafından da desteklenmesiyle, 1952 yılının Eylül ayı başlarında oy çokluğuyla seçim sistemi hükümetin de sessizce kabul etmesiyle yürürlüğe girdi ve seçim tarihi 16 Kasım olarak belirlendi.⁷²

16 Kasım 1952 tarihinde 1.600.172 seçmenin katılımıyla gerçekleştirilen seçimlerde, mecliste temsil edilecek 300 sandalyenin 247'sini %49,22'lik oy oranıyla Aleksandros Papagos'un başkanlığını yaptığı Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi kazanmıştır. Böylece Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi çalışmalarının mükafatı olarak meclisteki salt çoğunluğu eşi benzeri görülmemiş bir çoğunlukla elde etmiştir. Nikolaos Plastiras ile Sofoklis Venizelos'un koalisyon partileri Ethnikis Proodeftikis Enosis Kendru (Ulusal İlerici Merkez Birliği-EPEK) ve Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi-KF) ise⁷³ %38,61 oy oranı olarak 53 milletvekiliyle sınırlı kalmıştır. Bu büyük yenilgi sonrası Merkez'in toparlanması için yaklaşık bir 10 yıl gerekecektir. EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği) Partisi'nin 1952 seçimlerini kaybetmesinden birkaç ay sonra da 26 Temmuz 1953'te Nikolaos Plastiras vefat etmiştir. Seçimlerde Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol-EDA) Partisi ise %11,28'lik oy oranıyla kalmış ve hiçbir milletvekili çıkaramadan seçimlerde sonuncu olmuştur.⁷⁴

Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi)'un mutlak galibiyetinin ardından Aleksandros Papagos, İç Savaş sonrası Yunanistan'ında oluşturulan ilk uzun soluklu ve tek partili hükümeti kurdu. Sağcılar ise, yeniden yapılanmanın ardından yaklaşık 10 yıl boyunca siyasi sahnede etkisiz kaldılar.⁷⁵

⁷² Moris Zenevua, **İ Ellas Tu Karamanli İ İ Dimokratia Disheris?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972, s.166-167. (Moris Zenevua, **Karamanlis'in Yunanistanı mı yoksa Demokrasi mi Zor?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972, s.166-167.)

⁷³ Nikolakopoulos, **a.g.e.**, s.182-183.

⁷⁴ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.18.

⁷⁵ Nikos Psirukis, **İ Neoelliniki Eksoteriki Politiki**, Epikerotita, Atina, 1983, s. 251. (Nikos Psirukis, **Çağdaş Yunan Dış Politikası**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1983, s. 251.) - Zenevua, **a.g.e.**, s.167.

Papagos Hükümeti, Amerikan yanlısı bir siyaset gütmeye ve 1947 yılından beri yürürlükte olan Truman Doktrini doğrultusunda bir yön izlemeye devam etti.⁷⁶

İç ve dış siyasette tutarlı bir şekilde devam eden hükümet, 1954 yılı ilkbaharına kadar önemli bir olayla karşılaşmadı. O sene, birbiriyle doğrudan olmasa da dolaylı olarak bağlantılı iki olay, hükümetin mutlak gücünü sarstı. Bunlardan ilki, o dönemde güçlü bir bakan olan Spiros Markezini'nin hükümetten istifası, ikinci olay ise, iç siyaseti büyük zora sokacak olan Kıbrıs Sorunu'nun tekrar gündeme gelmesiydi. Kıbrıs Sorunu gölgesinde Papagos - Markezini çatışması devam ederken politik sahnedeki değişim 1955 yılı Şubat ayında Papagos'un sağlık durumunun kötüleşmesine kadar devam etti. Kıbrıs'ta yaşanan olaylar yalnızca iç politikayı değil, Türk-Yunan ilişkilerini de doğrudan sarsıyordu. Bu krizi atlatmanın tek çözümü ise Şubat 1956'da yapılacak seçimler olacaktı.⁷⁷

Kıbrıs'ta EOKA (Kıbrıs Savaşçıları Ulusal Örgütü), 1 Nisan 1955 tarihinde silahlı çatışmalara başlamıştı.⁷⁸ O günün şafak vakti, Lefkoşa Radyo İstasyonu'nda ve adanın çeşitli yerlerinde bulunan birçok İngiliz ordugahında patlamalar meydana geldi.⁷⁹ Konuya çözüm bulunması amacıyla İngiliz Hükümeti'nin arabuluculuğunda "Türkiye, Yunanistan ve Büyük Britanya" arasında üçlü bir görüşme planladı.⁸⁰ Bu gelişmelere paralel olarak Yunanistan'da siyasi istikrarsızlık halen sürmekteydi. Dönemin Bayındırlık Bakanı Konstantinos Karamanlis, süre giden talihsiz koşulları tersine çevirmek için Haziran ayı başında bir halef hükümet oluşturdu. Sonunda Eylül olaylarının⁸¹ da patlak vermesinin ardından, Kral Pavlos 1 Ekim 1955 tarihinde Başbakan Papagos'a bir mektup yazarak

⁷⁶ Y. Yannis Valinakis, *İsağogi Stin İstoria Tis Ellinikis Eksoterikis Politikis 1949-1974*, Paratiriti, Selanik, 1988, s.42. (Y. Yannis Valinakis, *Yunan Dış Politika Tarihine Giriş 1949-1974*, Gözlem Yayınları, Selanik, 1988, s. 42.)

⁷⁷ Panagiotopoulos, a.g.e., s.20-21.

⁷⁸ Spiros V. Markezini, *Singhroni Politiki İstoria Tis Ellados (1936-1975)*, Tomos 3, Ekdotkos Organismos Papiros, Atina,1994, s.64. (Spiros V. Markezini, *Çağdaş Yunan Siyasi Tarihi 1936-1975*, Cilt 3, Papiros Yayın Kurumu, Atina,1994, s.64.)

⁷⁹ Nikos Psirukis, *İstoria Tis Singhronis Elladas 1940-1967*, Epikerotita, Atina, 1976, s. 293. (Nikos Psirukis, *Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967*, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1976, s. 293.)

⁸⁰ *İstoria Tou Elliniku Ethnos*, s.189.

⁸¹ 6-7 Eylül'de İstanbul'da yaşanan olaylar Yunanistan tarihinde "Septemvriana" olarak adlandırılır. Eylül ayında meydana gelen olaylar anlamına gelir, Georgios Babiniotis, *Leksiko Tis Neas Ellinikis Glossas*, Kendro Leksikologias E.P.E., Atina, 2002, s.1581. (Georgios Babiniotis, *Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü*, Kelime Hazineleri Merkezi, Atina, 2002, s.1581.)

derhal istifa çağrısında bulunmuş, Papagos bu çağrıyı olumsuz cevaplayarak hastalığı süresince görevde kalacağı yanıtını vermiştir, ancak bu yanıtın ardından kısa bir süre sonra vefat etmiştir.⁸²

2.2. Karamanlis Hükümeti: ERE (Radikal Ulusal Birlik Partisi (1955-61))

Aleksandros Papagos'un 4 Ekim 1955'te vefatının ertesi günü Yunan Kralı, Karamanlis'den hükümeti kurmasını istedi ve Karamanlis başbakanlık görevini meclisteki diğer milletvekillerinin de güvenoylarını alarak devraldı.⁸³

Teslim aldığı hükümet ve partisi, yaşanan siyasi olaylar nedeniyle yıpranmıştı. Yaklaşan seçimlerin kendi lehine sonuçlanması ve fazla oy kaybına uğramamak için yeni seçim yasası çalışmalarına başlayan Konstantinos Karamanlis, seçim yasasının hazırlanarak oylanmasının ardından çekirdek yapısını Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi)'un ana gövdesini oluşturan milletvekillerinin büyük çoğunluğu ve Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi) kanadından ayrılan çeşitli milletvekillerinin oluşturduğu Ethniki Rizospastiki Enosis (Ulusal Radikal Birlik-ERE) Partisi'ni 4 Ocak 1956'da kurarak, seçimlere bu parti adı altında katılacağını açıkladı.⁸⁴

Meclise 300 milletvekilinin seçimi için 19 Şubat 1956'da yapılan seçimlere 3.364.361 seçmen katılmıştır. Seçimlerde 165 milletvekiliyle Ethniki Rizospastiki Enosis (Radikal Ulusal Birlik-ERE) partisi oyların %47,38'ini alarak birinci parti çıkmıştır.⁸⁵

1 Mart 1956'da mecliste yemin edip görevi devraldığı ilk andan itibaren Karamanlis Hükümeti kendisini Kıbrıs'ta tırmanan olayların içinde buldu. Öyle bir fırtına ki; 9 Mayıs 1956 tarihinde, Atina'da çok büyük çaplı gösteriler düzenlendi ve halk İngiliz Büyükelçiliği'ne yürüdü.⁸⁶

Kıbrıs politikasının yeniden düzenlenmesi ve dış ülkelerden destek bulmak amacıyla Konstantinos Karamanlis yurtdışına birtakım ziyaretler gerçekleştirmiş, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'ndan ve ABD'den yardım

⁸² Panagiotopoulos, a.g.e., s.21-22.

⁸³ Tasos Sakelaropoulos, **O Konstantinos Karamanlis Ke Tin Epohi Tu**, Musio Benaki, Atina, 2007, s.82. (Tasos Sakelaropoulos, **Konstantinos Karamanlis ve Dönemi**, Benaki Müzesi, Atina, 2007, s. 82.)

⁸⁴ Panagiotopoulos, a.g.e., s.22-23.

⁸⁵ **İstoria Tou Elliniku Ethnus**, s.191.

⁸⁶ Panagiotopoulos, a.g.e., s.26 - **İstoria Tou Elliniku Ethnus**,s.195.

taleplerinde bulunmuştur. Bu kapsamda 9 Kasım 1956'da ilk defa dönemin ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower ile görüşmüştür.⁸⁷

Kıbrıs politikasına paralel olarak, Karamanlis Hükümeti'nde parti içerisinde de anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştı. Geniş çapta yapılan işbirlikleri ve hükümeti şekillendirme çabaları 1957 yılı boyunca devam etti. 1958 yılı başlarında ise içten içe var olan bu kriz yeni seçim yasasında katsayılı temsil sistemi uygulamasıyla zirve yaptı. Parti içindeki anlaşmazlıklar Yorgos Rallis ve beraberindeki 13 milletvekilinin partiden istifa etmeleriyle son buldu. Böylece ERE (Radikal Ulusal Birlik) Partisi'nin meclisteki milletvekili çoğunluğu tehlikeye girdi. Parti içerisini düzenlemek ve durumu temize çıkarmak amacıyla Karamanlis, hükümetin istifasını vererek meclisi dağıttı ve yeni seçim tarihi olarak 11 Mayıs 1958 belirlendi.⁸⁸

Yapılan seçimlerin sonucu ERE (Radikal Ulusal Birlik)'ye rahat bir nefes aldırttı ve mecliste 171 milletvekiliyle yeniden çoğunluğu ele geçirdi. 3.847.785 kişinin katıldığı seçimlerde Karamanlis'in ERE (Radikal Ulusal Birlik) Partisi %41,16 oy oranıyla birinci parti olurken seçimlerde en büyük sürpriz ise İoannis Pashalidis'in partisi Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol)'nın %24,42 oy oranı ve 79 milletvekiliyle ikinci parti olmasıydı.⁸⁹

ERE (Radikal Ulusal Birlik)'nin seçim başarısının ardından Karamanlis Hükümeti bir yıllık süreç içerisinde Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla Zürih'te ve Londra'da Türkiye ve İngiltere ile görüşmelerin ardından bağımsız bir Kıbrıs Devleti'nin kurulması yönünde anlaştilar. Hazırlanan anlaşma taslağı da Başpiskopos Makarios ve Fazıl Küçük tarafından imzalandı.⁹⁰

Hükümetin 1958 yılında başlayıp 9 Temmuz 1961'de sonuçlandırdığı bir diğer başarısı ise, Avrupa Ekonomik Topluluğı'na Yunanistan'ın dahil edilmesidir.⁹¹

⁸⁷ Sakelaropoulos, a.g.e., s.93-95.

⁸⁸ Panagiotopoulos, a.g.e., s.26.

⁸⁹ Sakelaropoulos, a.g.e., s.102.

⁹⁰ İsmail Bozkurt, "Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış", **Avrupa Birliğı Kışkacında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, 2001, s.14.

⁹¹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.27.

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerika, komünizmi reddeden tüm ülkelerin koruyuculuğunu üstlenirken Sovyetler Birliği'nin de komünizmi tüm dünyaya yaymak için çaba harcadığı gözlemlenmektedir.

ABD'nin, Türkiye ve Yunanistan'ı komünizm tehlikesinden uzak tutmak için sağ merkezli siyasi partilerin iktidara gelmesini sağladığı ifade edilebilir.

Türkiye'de Demokrat Parti Hükümeti, Yunanistan'da ise Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi, kamuoyunda aşırı Amerikancı politika izlemekle eleştirilmiştir. Bu iki iktidar partisi hükümetlerinin Amerikancı politika eğilimlerini, ABD'den aldıkları ekonomik yardıma ve çevrili oldukları Sovyet uydu Devletlerinin revizyonist istekleri karşısında güçlü bir devlet olan Amerika'nın himayesine sığınma ihtiyacına bağlamak mümkündür.

Soğuk Savaş sonrası 1950-1960 dönemi Türk-Yunan ilişkilerini incelediğimizde; bu dönemde iktidara gelen Demokrat Parti, Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi ve Ethniki Rizospastiki Enosis Partisi (Radikal Ulusal Birlik)'nin Amerikan destekli siyasi partiler oldukları gözlenmektedir.

Sonuç olarak; Türkiye ve Yunanistan'ın 1950-1960 dönemi siyasi partilerinin ortak politikaları, Amerika'nın gücüne sığınarak, Amerika'nın siyasi istekleri doğrultusunda iktidarda kalmak olmuştur.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALBAYRAK, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004.

BABİNİOTİS, Georgios, **Leksiko Tis Neas Ellinikis Glossas**, Kendro Leksikologias E.P.E., Atina, 2002. (Babiniotis, Georgios, **Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü**, Kelime Hazinesi Merkezi, Atina, 2002.)

BERKES, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.

BOZDAĞ, İsmet, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat Celal Bayar**, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986.

CLOGG, Richard, [Çev: D. Şendil], **Modern Yunanistan Tarihi**, İstanbul, 1997.

ÇAKAN, Işıl, **Türk Parlamento Tarihinde II. Meclis**, Çağdaş Yayınları, 1999.

Sevinç, D. (2018). **Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960)**. ABAD, 1(1), 3-27

- DİVRY, George C., **Divry's Modern English-Greek and Greek-English Desk Dictionary**, D.C.Divry Inc., New York, 1976.
- DROGİDİS, A.Dimitrios, **Singhroni Elliniki İstoria 1453-1997**, University Studio Press, Selanik, 1997. (Drogidis, A. Dimitrios, **Çağdaş Yunan Tarihi 1453-1997**, Üniversite Stüdyo Basımı, Selanik, 1997.)
- EROĞUL, Cem, **Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.
- FERSOY, Orhan Cemal, **Bir Devre Adını Veren Başbakan: Adnan Menderes**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1975.
- GİRGİN, Kemal, **T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız (70 Yıllık Panoraması 1923-1993)**, Ankara, 1993.
- GRİGORİU, Dafnis, **Sofoklis Eleftheru Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970. (Grigoriu, Dafnis, **Elftherios Venizelos'un Oğlu Sofoklis Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970.)
- HATİPOĞLU, Murat, **Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar**, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi (SAEMK) Araştırma Projeleri Dizisi 3/99, Ankara, 1999.
- İnstituto Neoellinikon Spudon (İdrima M.Triandafilidis), **Leksiko Tis Kinis Neoellinikis**, Selanik, 2003. (Çağdaş Yunan Araştırmaları Enstitüsü (M. Triandafilidis Vakfı), **Genel Çağdaş Yunan Sözlüğü**, Selanik, 2003.
- İstoria Tou Elinikou Ethnous-Singhronos Elinismos Apo To 1941 Eos To Telos Tou Eona**, Ekdotiki Atinon A.E., Tomos IST, Athina, 2000. (1941'den Yüzyılın Sonuna Kadar Yunan Ulusunun Tarihi, Atina A.E. Yayınları, Cilt 16, Atina 2000.)
- KİTSİKİS, Dimitris, **İstoria Tou Ellinoturkiku Horu 1928-1973**, Vivliopolion Tis Estias, Atina, 1995. (Kiçikis, Dimitris, **Yunan-Türk Ülkeleri Tarihi 1928-1973**, Atina, 1995.)
- KOÇAK, Cemil, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945**, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.
- LİNARDATOS, Spiros, **Apo Ton Emfilio Sti Hunda:1949-1952**, Tomos 1, Dimosiografikos Organismos Lambraki Yayınları, Atina, 2009. (Linardatos, Spiros, **İç Savaş'tan Cunta'ya: 1949-1952**, Cilt 1, Lambraki Basın Kuruluşu Yayınları, Atina, 2009.)
- MARKEZİNİS, Spiros V., **Singhroni Politiki İstoria Tis Ellados (1936-1975)**, Tomos 3, Ekdotikos Organismos Papiros, Atina, 1994.

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

(Markezinis, Spiros V., **Çağdaş Yunan Siyasi Tarihi 1936-1975**, Cilt 3, Papiros Yayın Kurumu, Atina, 1994.)

Nea Enkiklopedia, Tomos 33, Malliaris Paideia, Selanik, 2006. (**Çağdaş Ansiklopedisi**, Cilt 33, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006.)

Nea Enkiklopedia, Tomos 34, Malliaris Paideia, Selanik, 2006. (**Çağdaş Ansiklopedisi**, Cilt 34, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006.)

NIKOLAKOPULOS, İlias, **Apo To Telos Tu Emfilio Polemu Eos Tin Anodo Tis Enosis Kendru, İstoria Tu Elliniku Ethnos**, Ekdotiki Athinon, Tomos 16, Atina, 2000. (Nikolakopoulos, İlias, **İç Savaş'ın Bitişinden Merkez Birliği Partisi'nin İktidara, Yunan Ulusu Tarihi**, Atina Yayınevi, Cilt 16, Atina, 2000.)

PANAGİOTOPULOS, Vasilis, **İstoria Tu Neu Ellinismu 1770-2000**, Ellinika Grammata, Atina, 2003. (Panagiotopoulos, Vasilis, **Çağdaş Yunanlığın Tarihi 1770-2000**, Yunan Belgeleri, Atina, 2003.)

PARASKEVOPULU, Popi, **Filelefthera Anigma Stin Ellada Meta Ton Emfilio. İ Anodos Ke İ Ptosu Tu Plastiras**, ekdosis Fitrakis/Tipos A.E.-Singhroni İstoria, Atina, 1987. (Paraskevopulu, Popi, **İç Savaş Sonrası Yunanistan'da Liberal Açılım Plastiras'ın İktidara Gelişi ve Düşüşü**, Fitrakis Çağdaş Tarih Basın Yayınları, Atina, 1987.)

PSİRUKİS, Nikos, **İ Neoelliniki Eksoteriki Politiki**, Epikerotita, Atina, 1983. (Psirukis, Nikos, **Çağdaş Yunan Dış Politikası**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1983.)

_____: **İstoria Tis Singhronis Elladas 1940-1967**, Epikerotita, Atina, 1976. (**Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1976.)

SAKELAROPULOS, Tasos, **O Konstantinos Karamanlis Ke Tin Epohi Tu**, Musio Benaki, Atina, 2007. (Sakelaropoulos, Tasos, **Konstantinos Karamanlis ve Dönemi**, Benaki Müzesi, Atina, 2007.)

SANDER, Oral, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitabevi, Ankara, 2007.

TANÖR, Bülent, **Kurtuluş Kuruluş**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2006.

VALINAKİS, Y. Yannis, **İsagogi Stin İstoria Tis Ellinikis Eksoterikis Politikis 1949-1974**, Paratiriti, Selanik, 1988. (Valinakis, Y. Yannis, **Yunan Dış Politika Tarihine Giriş 1949-1974**, Gözlem Yayınları, Selanik, 1988.)

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

VEREMİS, Thanos, *Istoria Ton Elinoturkikon Sheseon 1453-2005*, Ekdoseis I. SIDERIS, Atina, 2005. (Veremis, Thanos, **Yunan-Türk İlişkileri Tarihi 1453-2005**, I. SIDERIS Yayınları, Atina, 2005.)

YETKİN, Çetin, **Karşı Devrim 1945-1950**, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2003.

_____; **Türkiye’de Askeri Darbeler ve Amerika 27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, 2006.

ZENEVUA, Moris, **İ Ellas Tu Karamanli, İ, İ Dimokratia Disheris?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972. (Zenevua, Moris, **Karamanli’sin Yunanistanı mı yoksa Demokrasi mi Zor?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972.)

ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

MAKALELER

ALBAYRAK, Mustafa, “*Demokrat Parti Döneminde İktidar Muhalefet İlişkileri*” **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

BOZKURT, İsmail, “*Kıbrıs’ın Tarihine Kısa Bir Bakış*”, **Avrupa Birliği Kısacında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, 2001.

ÇUFALI, Mustafa, “*Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Çok Partili Genel Seçimi: 1946 Seçimleri*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

KÜÇÜK, Adnan, “*Türkiye’de 1950-1960 Arası Dönemde Hukuki Gelişmeler ve Fıili Uygulamalar: Türkiye Ne Oranda Demokratikleşebildi?*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

OKUTAN, M. Çağatay, “*Demokrat Parti’nin Doğuşunda Etkili Olan Sosyo-Politik Dinamikler*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

UZUN, Turgay, “*Türkiye’de Demokrasi’ye Geçişin İç ve Dış Etkenleri*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve**

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

Araştırma Dergisi, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

SÜRELİ YAYINLAR

Yunanca Gazeteler

Kathimerini (Günlük)

To Vima (Kürsü)